

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
	فصل اول: کلیات تحقیق
۱-۱	مقدمه .....
۲-۱	بیان مساله .....
۳-۱	اهمیت و ضرورت انجام تحقیق .....
۴-۱	اهداف پژوهش .....
۴-۱-۱	هدف کلی .....
۴-۱-۲	اهداف فرعی .....
۵-۱	سؤالات پژوهش .....
۵-۱-۱	سؤالات اصلی .....
۵-۱-۲	سؤالات فرعی .....
۶-۱	تعریف مفاهیم و اصطلاحات .....
۶-۱-۱	تعاریف مفهومی .....
۶-۱-۲	تعاریف عملیاتی .....
۷-۱	قلمرو تحقیق .....
۷-۱-۱	قلمرو موضوعی .....
۷-۱-۲	قلمرو مکانی .....
۷-۱-۳	قلمرو زمانی .....
	فصل دوم : مبانی نظری و پیشینه عملی تحقیق
۱-۲	مقدمه .....
۲-۲	مفهوم‌شناسی فن‌آوری و فضای مجازی .....
۲-۲-۱	اعتیاد اینترنتی .....
۲-۲-۱-۱	وابستگی به سایبر سکس .....
۲-۲-۱-۲	وابستگی از نوع روابط سایبر .....
۲-۲-۱-۳	وابستگی به خرید، تجارت و مزایده .....
۲-۲-۱-۴	وابستگی به جست و جو ذخیره بیش از اندازه اطلاعات .....
۲-۲-۱-۵	وابستگی به کامپیوتر (انجام وسواس گونه بازیهای کامپیوتری و یا برنامه نویسی علوم کامپیوتر) .....

۶-۱-۲-۲ پایگاه اجتماعی اقتصادی و وابستگی به فضای مجازی.....	۲۰
۷-۱-۲-۲ انزوای اجتماعی.....	۲۰
۸-۱-۲-۲ نوع انگیزه و هدفمندی در استفاده مفرط از اینترنت.....	۲۱
۲-۲-۲ اینترنت و خانواده.....	۲۱
۳-۲-۲ اینترنت و جامعه پذیری.....	۲۳
۴-۲-۲ عوامل جامعه پذیری افراد.....	۲۳
۵-۲-۲ شبکه‌های اجتماعی اینترنتی و سبک زندگی مجازی.....	۲۸
۳-۲-۲ سبک زندگی.....	۳۰
۱-۳-۲ نظریه سبک زندگی ماکس وبر.....	۳۰
۲-۳-۲ نظریه سبک زندگی گیدنز.....	۳۱
۳-۳-۲ نظریه بوردیو.....	۳۲
۴-۳-۲ نظریه کارهام.....	۳۵
۵-۳-۲ اسلام و سبک زندگی.....	۴۰
۶-۳-۲ سبک زندگی و تمدن نوین اسلامی.....	۴۱
۷-۳-۲ پیشرفت علم و سبک زندگی.....	۴۱
۸-۳-۲ تمدن غرب و سبک زندگی.....	۴۲
۴-۲-۲ پیشینه پژوهش.....	۴۳
۱-۴-۲ پژوهش‌های داخل کشور.....	۴۳
۲-۴-۲ پژوهش‌های خارج از کشور.....	۴۴
۵-۲-۲ چهارچوب نظری تحقیق.....	۴۶
۱-۵-۲ سبک زندگی اسلامی.....	۴۶
۲-۵-۲ نظریه فضای مجازی کاستلز.....	۴۶
۶-۲-۲ مدل مفهومی تحقیق.....	۴۷
۷-۲-۲ مدل تحلیلی تحقیق.....	۴۸
فصل سوم: روش شناسی تحقیق	
۱-۳-۱ مقدمه.....	۴۹
۲-۳-۲ روش تحقیق.....	۵۰

عنوان	صفحه
۳-۳ جامعه آماری.....	۵۰
۳-۴ نمونه آماری، حجم نمونه و روش نمونه گیری.....	۵۰
۳-۵ ابزار های اندازه گیری.....	۵۰
۳-۵-۱ آزمون سبک زندگی اسلامی کاویانی (۱۳۸۸).....	۵۰
۳-۵-۲ پرسشنامه وابستگی به فضای مجازی لارسن (۲۰۱۱).....	۵۱
۳-۶ روش گرد آوری اطلاعات.....	۵۱
۳-۷ روش تجزیه و تحلیل اطلاعات.....	۵۱
فصل چهارم : تجزیه و تحلیل داده ها	
۴-۱ مقدمه.....	۵۲
۴-۲ بخش توصیفی.....	۵۳
۴-۳ گزارش استنباطی.....	۵۵
فصل پنجم : بحث در یافته ها و نتیجه گیری	
۵-۱ مقدمه.....	۵۹
۵-۲ یافته های تحقیق.....	۶۰
۵-۲-۱ سؤال اصلی پژوهش.....	۶۰
۵-۲-۲ سؤال های فرعی.....	۶۴
۵-۳ محدودیتهای پژوهش.....	۷۱
۵-۳-۱ محدودیت های در اختیار پژوهشگر.....	۷۱
۵-۳-۲ محدودیت های خارج از اختیار پژوهشگر.....	۷۲
۵-۴ پیشنهادات پژوهش.....	۷۲
۵-۴-۱ پیشنهادات پژوهشی.....	۷۲
۵-۴-۲ پیشنهادات کاربردی.....	۷۲
منابع.....	۷۴
پیوست ها.....	۷۹
پیوست الف) آزمون سبک زندگی اسلامی (ILST).....	۸۰
پیوست ب) آزمون وابستگی به فضای مجازی.....	۸۵

فهرست اشکال

صفحه	عنوان شکل
۳۴	شکل ۱-۲: الگوی سبک زندگی بورديو، به نقل از خادميان (۱۳۹۲).....
۳۸	شکل ۲-۲: الگوی سبک زندگی سلامت کاکرهام (به نقل از پولادفر و احمدی، ۱۳۹۳).....
۴۷	شکل ۳-۲: مدل مفهومی تحقیق.....
۴۸	شکل ۴-۲: مدل تحلیلی تحقیق.....

فهرست جداول

صفحه	عنوان جدول
۵۳.....	جدول ۱-۴ میانگین و انحراف استاندارد نمره های گروه نمونه در متغیرهای مورد بررسی
۵۴.....	جدول ۲-۴ شاخص های کشیدگی و چولگی برای نرمال بودن توزیع متغیرهای مورد مطالعه
۵۵.....	جدول ۳-۴ نتیجه نهایی تحلیل واریانس حاصل از رگرسیون برای پیش بینی میزان وابستگی به فضای مجازی
۵۵.....	جدول ۴-۴ ضرایب رگرسیونی استاندارد و غیر استاندارد ابعاد سبک زندگی اسلامی
۵۶.....	جدول ۵-۴ ضریب همبستگی چند متغیری و ضریب تعیین مدل رگرسیون

چکیده

پژوهش حاضر با هدف بررسی نقش سبک زندگی اسلامی در پیش بینی میزان وابستگی به فضای مجازی انجام گرفت. روش تحقیق از نوع همبستگی بود. جامعه آماری مورد بررسی پژوهش کلیه کارمندان سازمان صداوسیما مرکز کرمان در سال ۱۳۹۶ به تعداد ۴۰۰ نفر بود. بر اساس تعداد متغیرهای پیش بین نمونه ای ۲۰۰ نفری به صورت تصادفی ساده از بین کارمندان انتخاب گردید. ابزار پژوهش پرسشنامه سبک زندگی اسلامی (کاوایانی، ۱۳۸۸) و پرسشنامه وابستگی به فضای مجازی لارسن (۲۰۱۱) بود. برای تحلیل داده ها و آزمون فرضیه های پژوهش از تحلیل رگرسیون استفاده گردید. نتایج تحلیل رگرسیون در فرضیه اصلی نشان داد ابعاد سبک زندگی اسلامی پیش بینی کننده معنی داری برای وابستگی به فضای مجازی هستند. براین اساس ۱۸٪ از واریانس وابستگی به فضای مجازی از طریق ابعاد سبک زندگی اسلامی پیش بینی گردید. بررسی فرضیه های فرعی نیز نشان داد ابعاد سبک زندگی اسلامی پیش بینی کننده معنی داری برای وابستگی به فضای مجازی در نمونه مورد مطالعه هستند به گونه ای که بُعد اجتماعی بالاترین توان پیش بینی و بُعد دفاعی-امنیتی کمترین توان پیش بینی را داشتند. بر طبق نتایج به دست آمده افزایش در سبک زندگی اسلامی با کاهش در وابستگی به فضای مجازی همراه است.

واژگان کلیدی:

وابستگی به فضای مجازی، ابعاد سبک زندگی اسلامی، سازمان صدا و سیما

فصل اول

کلیات تحقیق

سه ویژگی عمده در عصر حاضر وجود دارد که منشأ بروز چالش‌هایی برای تربیت است. ویژگی نخست در بعد فکری و فلسفی، ویژگی دوم در بعد اقتصادی و توسعه‌ای و ویژگی سوم در بعد فن‌آوری ظهور یافته است. ویژگی سوم در عصر حاضر، در بعد فن‌آورانه به‌ویژه در رشد بی‌سابقه ارتباطات در شکل رایانه‌ای آن آشکار شده است (مهندسی، ۱۳۸۹). این ویژگی عصر حاضر نیز برای تربیت، چالش‌برانگیز است. هرچند ارتباطات فی‌نفسه منفی نیست، اما مرزها را درمی‌نوردد و افراد را در دنیایی بی‌مرز قرار می‌دهد، و این مسئله برای عموم نظام‌های تربیتی و از جمله تربیت اسلامی آموزش و پرورش، چالش‌برانگیز است. از این‌رو، تربیت عموماً با مرزگذاری تحقق می‌یابد. برخورد کلی تربیت اسلامی با این چالش به این صورت است که مهار درونی را در افراد ایجاد می‌کند. هنگامی که در تلاطم ارتباطات نمی‌توان محیط بیرونی را مهار نمود و مرزبندی‌هایی را شکل داد باید مهار درونی را در جریان تربیت افزایش داد، و با استفاده از فن‌آوری‌های نوین به تبلیغ و توسعه تربیت اسلامی پرداخت (احمدی، ۱۳۹۲). اگرچه در آموزه‌های دینی بحث از تربیت و آموزش در قالب آداب‌التعلم آمده است، ولی با توجه به رشد چشمگیر فن‌آوری و فضای مجازی، اندیشمندان باید از تربیت و اخلاق در فضای مجازی نیز غافل نمانند (فهود، ۱۳۹۱). اغلب تحقیقات در کشورهای غربی تحت عنوان اخلاق و آموزش در فضای مجازی است که قبل از مفهوم‌سازی اخلاق، آموزش و مرزبندی محیط داخلی و خارجی مؤسسه‌های آموزشی که در تحلیل مسائل عینی اخلاقی رهگشاست، صورت می‌گیرد. پژوهش حاضر با هدف بررسی نقش سبک زندگی اسلامی در پیش‌بینی میزان وابستگی به فضای مجازی در کارمندان صدا و سیما مرکز کرمان انجام گرفته است. این طرح در ۵ فصل تدوین شده است. فصل اول به بیان کلیات تحقیق و اهداف و سؤال‌های پژوهش پرداخته است. در فصل دوم مبانی نظری و عملی تحقیق ارائه گردیده است. فصل سوم به تشریح کلیات تحقیق، معرفی جامعه/نمونه و روش نمونه‌گیری و همچنین معرفی ابزار پژوهش پرداخته است. در فصل چهارم نتیجه به دست آمده از تحلیل داده‌ها آمده است و در فصل پنجم به بحث و نتیجه‌گیری درباره یافته‌های پژوهش و همچنین بیان محدودیت‌ها و پیشنهادات تحقیق پرداخته است.

۱-۲ بیان مساله

امروزه با گسترش کاربردهای فناوری اطلاعات و ارتباطات در زندگی روزمره، شاهد شکل‌گیری نسل جدیدی از ابزارهای اینترنتی هستیم که امکانات بیشتری را برای روابط متقابل، مذاکره، گفتگو و به طور کلی، ارتباط دو سویه فراهم آورده است. شبکه‌های اجتماعی شکل گرفته امکان استفاده افراد از منابع عظیم اطلاعاتی را از طریق شبکه جهانی اینترنت و ارسال و دریافت ایمیل فراهم می‌کند (ایسنر^۱، ۲۰۱۴).

^۱ Eisner

شبکه‌های اجتماعی اینترنتی، به عنوان مهم‌ترین مصادیق این امر، به محلی برای حضور اقشار مختلف جامعه به‌ویژه جوانان و مکان تبادل آرا و افکار و تأمین نیازهای متناسب با زندگی اجتماعی ایشان تبدیل شده‌اند. شبکه‌های اجتماعی اینترنتی علاوه بر این‌که مرجع تأمین بسیاری از نیازهای فرهنگی و اجتماعی اعضای خود هستند، این امکان را برای اعضا فراهم می‌کنند که همزمان با انجام سایر فعالیت‌های اجتماعی از طریق رایانه یا تلفن همراه، فعالیت خود را در این جوامع مجازی نیز پیگیری کنند. بر اساس تعریف هلن صدیق بنای، «شبکه‌های اجتماعی، واژه‌ای است که برای نامیدن گروهی از افراد که در میان خود دارای ارتباطات وسیع و مستمر هستند و یک حلقه منسجم ارتباطاتی را تشکیل می‌دهند، به کار می‌رود.» (صدیق بنای، ۱۳۹۴). وی معتقد است، این واژه امروزه بیشتر برای نامیدن پایگاه‌های اینترنتی به کار می‌رود که افراد با عضویت در آنها امکان دستیابی به اطلاعات سایر اعضا، آشنایی با علایق آنها، به اشتراک‌گذاری تولیدات متنی، صوتی و تصویری و نیز تشکیل گروه‌هایی بر اساس علایق مشترک با برخی از دیگر اعضای پایگاه را پیدا می‌کنند. بنابراین، جذابیت شبکه‌های اجتماعی اینترنتی از یک سو و سهولت فعالیت در این دسته از جوامع از سوی دیگر، سبب می‌شود تا رابطه میان عضویت و حضور در شبکه‌های اجتماعی اینترنتی و تغییرات مربوط به سبک زندگی افراد عضو، به عنوان یک پرسش جدی برای پژوهشگران عرصه فرهنگ و ارتباطات مطرح شود.

نتایج پژوهش‌های مختلف در سطح جهان از جمله اشمیت^۱ (۲۰۱۲)، اولدمو^۲ (۲۰۱۴) و کوین^۳ (۲۰۱۴) ارتباط میان عضویت و حضور در شبکه‌های اجتماعی اینترنتی با شیوه‌های برقراری ارتباط در سبک زندگی را نشان می‌دهد. مفهوم سبک زندگی که امروزه به یکی از مفاهیم بنیادین در تحلیل‌های اجتماعی تبدیل شده (آزاد ارمکی، ۱۳۹۱، ربانی و شیرینی، ۱۳۸۸) یکی از حوزه‌های جدید و مهم مطالعاتی محسوب می‌شود که در سال‌های اخیر توجه عدّه قابل ملاحظه‌ای از محققان اجتماعی را به خود جلب کرده است (شکوری، ۱۳۹۱). بر اساس تعریف لسلی^۴ (۲۰۱۲) و دیگران، «رفتارهایی که با قشربندی حیثیتی و اعتباری مرتبط است، سبک زندگی نامیده می‌شوند. سبک زندگی، فقط آنچه یک فرد دارد، نیست، بلکه چگونگی نمایش آن‌ها توسط فرد است. سه ویژگی عمده در عصر حاضر وجود دارد که منشأ بروز چالش‌هایی برای تربیت است. ویژگی نخست در بعد فکری و فلسفی، ویژگی دوم در بعد اقتصادی و توسعه‌ای و ویژگی سوم در بعد فن‌آوری ظهور یافته است. ویژگی سوم در عصر حاضر، در بعد فن‌آورانه به‌ویژه در رشد بی‌سابقه ارتباطات در شکل رایانه‌ای آن آشکار شده است. این ویژگی عصر حاضر نیز برای تربیت، چالش‌برانگیز است. هرچند ارتباطات فی‌نفسه منفی نیست، اما مرزها را درمی‌نوردد و افراد را در دنیایی

^۱ Schmith

^۲ Oldemo

^۳ Kevin

^۴ Leslie